

УДК 658.014.1

DOI: 10.30857/2413-0117.2020.4.10

Ярина В. Юхман

Національний університет «Львівська політехніка», Україна

АДАПТИВНО-ОРИЄНТОВАНА СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ НА ЗАСАДАХ ІННОВІНГУ: СТРУКТУРНО-ДЕКОМПОЗИЦІЙНИЙ АНАЛІЗ

У статті доведено, що специфіка ринкової економіки зумовлює зміщення уваги до конкретного промислового підприємства, оскільки в умовах конкуренції зможе вистояти лише те підприємство, яке адекватно та вчасно реагує на зміни та запити зовнішнього середовища. Сучасне промислове підприємство має регулярно здійснювати комплексний аналіз вимог ринку, організувати виробництво інноваційних видів продукції, що користується попитом; залучати кваліфікованих працівників та постійно підвищувати їх професійні компетентності, одним із головних напрямів реалізації чого є створення умов гнучкого та активного реагування на зміну соціально-економічного стану. у дослідженні відзначається, що під впливом ринкових вимог та нової економічної системи виникають певні кризові явища, які негативно відображаються на розвитку вітчизняних промислових підприємств. Проведено аналіз сутності понять «адаптивність», «система», «управління», «система управління», які були запропоновані вченими-економістами, а також представлено авторські визначення цих понять. На цій основі запропоновано структурно-декомпозиційний аналіз сутності поняття «адаптивно-орієнтована система управління підприємствами на засадах інновіingu», під яким доцільно розуміти упорядковану сукупність створення потужної цілеспрямованої єдності системоутворюючих елементів. Така система здатна ефективно реагувати на зміни внутрішнього та зовнішнього середовища за рахунок реалізації креативно-інтелектуальних напрямів розвитку на основі агрегації домінуючих постулатів теорій інновацій, що формуються під консолідованим впливом активної творчої інноваційної діяльності. Це визначає ефективне матеріальне та моральне акселеративне зростання завдяки реалізації функцій управління і досягнення тактичних та стратегічних цілей. Теоретичне значення дослідження полягає в проведенні структурно-декомпозиційного аналізу сутності поняття «адаптивно-орієнтована система управління підприємствами на засадах інновіingu», що є складовою теоретико-методичного базису та основою розробки методичного інструментарію оцінювання доцільності та ефективності управління трансформаціями підприємств як складних виробничо-економічних систем. Доведено, що теоретичні положення, що стосуються адаптивно-орієнтованої системи управління підприємствами на засадах інновіingu, потребують визначення цілей їх проведення, функцій і результатів, розробки та адаптації методичних підходів до проведення аналізу та оцінювання, що є основою для систематизації досліджень прикладного характеру в теорії управління економічними системами.

Ключові слова: система управління; адаптація; інновіing; адаптивно-орієнтована система управління підприємствами на засадах інновіingu.

Ярина В. Юхман

Национальный университет «Львовская политехника», Украина

АДАПТИВНО-ОРИЕНТИРОВАННАЯ СИСТЕМА УПРАВЛЕНИЯ ПРЕДПРИЯТИЯМИ НА ОСНОВЕ ИННОВИНГА: СТРУКТУРНО- ДЕКОМПОЗИЦИОННЫЙ АНАЛИЗ

В статье обосновано, что специфика рыночной экономики обуславливает смещение внимания к конкретному промышленному предприятию, поскольку в условиях конкуренции сможет выстоять только то предприятие, которое адекватно и своевременно реагирует

на изменения и запросы внешней среды. Современное промышленное предприятие должно регулярно комплексно анализировать требования рынка, организовывать производство инновационных видов продукции, пользующихся спросом, привлекать квалифицированных работников и постоянно повышать их профессиональный уровень. Одним из главных векторов в реализации этих направлений является создание условий для гибкого и активного реагирования на изменение социально-экономического состояния. Действия, предусмотренные рыночными требованиями и формированием новой экономической системы, являются основной причиной возникновения кризисов, которые негативно влияют на развитие отечественных промышленных предприятий. Проведён анализ сущности понятий «адаптивность», «система», «управление», «система управления», которые были предложены учёными-экономистами, а также сформулированы авторские определения этих понятий. На этой основе предложен структурно-декомпозиционный анализ сущности понятия «адаптивно-ориентированная система управления предприятиями на основе инновинга», под которым целесообразно понимать упорядоченную совокупность создания целенаправленного единства системообразующих элементов. Такая система способна эффективно реагировать на изменения внутренней и внешней среды за счёт реализации креативно-интеллектуальных направлений развития на основе агрегации доминирующих постулатов теории инноваций, которые формируются под консолидированным влиянием активной творческой инновационной деятельности. Это определяет эффективный материальный и моральный акселерационный рост благодаря реализации функций управления и достижения тактических и стратегических целей. Теоретическое значение исследования заключается в проведении структурно-декомпозиционного анализа сущности понятия «адаптивно-ориентированная система управления предприятиями на основе инновинга», который является теоретико-методическим базисом и основой разработки методического инструментария для оценки целесообразности и эффективности управления трансформациями предприятий как сложных производственно-экономических систем. Теоретические положения, касающиеся адаптивно-ориентированной системы управления предприятиями на основе инновинга, требуют определения целей их проведения, функций и результатов, разработки и адаптации методических подходов к их осуществлению и являются основой прикладных разработок в теории управления экономическими системами.

Ключевые слова: система управления; адаптация; инновинг; адаптивно-ориентированная система управления предприятиями на основе инновинга.

Yaryna V. Yukhman

National University "Lviv Polytechnic", Ukraine

ADAPTIVE-ORIENTED ENTERPRISE MANAGEMENT SYSTEM BASED

The article argues that the market economy specifics translates into shifting a focus towards a discrete industrial enterprise, since to withstand in competitive settings, business must adequately and timely respond to changes and challenges of the external environment. A modern industrial enterprise is facing a critical need to carry out integrated systemic analysis to meet market demands, enhance product innovations, trending products in particular as well as to attract qualified staff and constantly upgrade their professional skills and competences by implementing relevant strategies to build flexibility and proactive approaches to respond to socioeconomic changes. The study demonstrates that market demands and the new economic system challenges give rise to certain crisis phenomena that negatively affect the development of domestic industrial enterprises. The article seeks to explore a range of different interpretations to the economic concepts of adaptability, system, management and management system available from academic sources and offers the author's original definitions which laid the basis for a structural

decomposition analysis of the content of such notion as "adaptive-oriented enterprise management system based on innovation" which is viewed as a well-organized set of a strong targeted unity of each of the system backbone elements that is able to effectively respond to changes in the internal and external environment through the implementation of creative and intellectual development trends based on the aggregation of the dominant tenets of the innovation theory driven by consolidated effects from active creative innovation. This fosters effective economic and noneconomic accelerated growth through enhanced management performance and achievement of tactical and strategic goals. The theoretical implications of the study by help of structural decomposition analysis contribute to better understanding of the concept of adaptive-oriented enterprise management system based on innovation which is a crucial element in the theoretical and methodological paradigm as well as a framework for developing a methodological toolkit to assess the feasibility and effectiveness of managing transformations of enterprises as integrated business and economic systems. It is concluded that theoretical provisions related to adaptive-oriented enterprise management system based on innovation should be complemented by setting their implementation goals, specifying their functions and outcomes, together with developing and adapting methodological approaches to perform analysis and evaluation. Addressing the above issues will be a step forward in the applied research taxonomy in the theory of economic systems management.

Keywords: *management system; adaptation; innovation; adaptive-oriented enterprise management system based on innovation.*

Постановка проблеми. Актуальність теми визначається тим, що теоретико-практична значимість формування адаптивно-орієнтованої системи управління підприємствами на засадах інновіingu є підґрунтям розвитку промислових підприємств. Значне відставання практики управління промисловими підприємствами пов'язане з впливом нових ринкових вимог, що формується під впливом сучасних процесів глобалізації та інтеграції в світовий економічний простір, а також детермінантою вектора інновіingu. Це призводить до необхідності теоретичного обґрунтування адаптивно-орієнтованої системи управління підприємствами на засадах інновіingu як процесу економічного оздоровлення промислового виробництва і вдосконалення його адаптаційних механізмів в конкретних умовах реформування.

Аналіз публікацій щодо формування адаптивно-орієнтованої системи управління підприємствами на засадах інновіingu як основи розвитку промислових підприємств свідчить про те, що ці питання, розглядаються як зарубіжними так і вітчизняними науковцями, такими як: Р. Акофф [1], Б. Андрушків та О. Кузьмін [2], П. Друкер [7], М. Мескон, М. Альберт та Ф. Хедоури [11] та багатьма іншими.

Питання формування адаптивно-орієнтованої системи управління підприємствами на засадах інновіingu є актуальними та потребують подальшого дослідження.

Мета статті – є проведення структурно-декомпозиційного аналізу сутності поняття «адаптивно-орієнтована система управління підприємствами на засадах інновіingu», що є складовою теоретико-методичного базису теоретичної площини дослідження.

Результати: Сучасний ринковий стан акцентує переміщення економіки до конкретного промислового підприємства, тому що в цих умовах зможе вистояти лише те підприємство, яке адекватно та вчасно реагує на зміни та запити зовнішнього середовища. Сучасному промислому підприємству необхідно компетентно аналізувати вимоги ринку, організувати виробництва інноваційних видів продукції, що користуються попитом, залучати кваліфікованих працівників та підвищувати постійно їх професіональні можливості.

Одним із головних напрямів реалізації цих напрямлень є створення умов щодо гнучкості та активності реагування на зміну соціально-економічного стану. Під впливом ринкових вимог та нової економічної системи виникають кризові явища, які негативно відображаються на розвитку вітчизняних промислових підприємств.

У результаті впливу криз значна більшість вітчизняних промислових підприємств опинилася у стані:

- позитивному (стали набувати характеристик та властивостей ринкових систем);
- негативному (виникли проблеми пов'язані з недостатньою кількістю обігових засобів, посиленням вартісних диспропорцій, зміною коопераційних зв'язків, кризою збуту, високим рівнем податків тощо).

Відповідно, на сучасному етапі розвитку ринкових відносин з урахуванням впливу соціально-економічних і геополітичних чинників, головною проблемою сучасних промислових підприємств є формування адаптивно-орієнтованої системи управління до нових економічних викликів.

Проведено аналіз сутності поняття «адаптивність», які були запропоновані вченими-економістами та надане авторське визначення цього поняття (табл. 1).

Таблиця 1

Аналіз сутності поняття «адаптивність»

Автор	Сутність поняття
Р.Л. Акофф [1]	реакція на зміну умов, яка протидіє ефективному чи можливому зниженню ефективності роботи систем
О.В. Богоявленський, А.Н. Местоян [3]	комплекс структурованих управлінських рішень, спрямованих на збереження або розвиток наявного потенціалу підприємства в умовах зміни зовнішнього оточення шляхом застосування сучасних механізмів і алгоритмів роботи
А.П. Максимович [9]	здатність пристосуватися до поточних змін навколишнього середовища, перебудовувати свої елементи і взаємозв'язки між ними відповідно до трансформації зовнішнього середовища і внутрішніх перетворень
І.В. Максимчук [10]	реакція на зміну чинників зовнішнього середовища за рахунок перебудови зв'язків і стосунків між суб'єктами
В.Н. Фомін [14]	здатність системи, організації або окремої людини пристосовуватися до різних умов навколишнього середовища
Г.І. Ханалієв [15]	здатність системи пристосовуватися до змін середовища, можна визначити, що в сучасних умовах разом з конкурентоспроможністю вона є основою економічної стійкості діяльності підприємства
К.С. Чуйко [16]	інтегральна властивість, що полягає в пристосуванні до внутрішньофірмових і макроекономічних змін та в багатоаспектності, що виражаються в економічних стосунках
В.М. Ячменьова [17]	характеристика діяльності підприємства, здібність (властивість економічної системи) його до самозбереження, пристосування, структурної перебудови, перетворення, пристосування в умовах нестабільності
Авторське визначення	<i>Здатність системи ефективно реагувати на зміни внутрішнього та зовнішнього середовища за допомогою формування векторно-направлених управлінських рішень із застосуванням інноваційних механізмів для забезпечення стійкого розвитку підприємства</i>

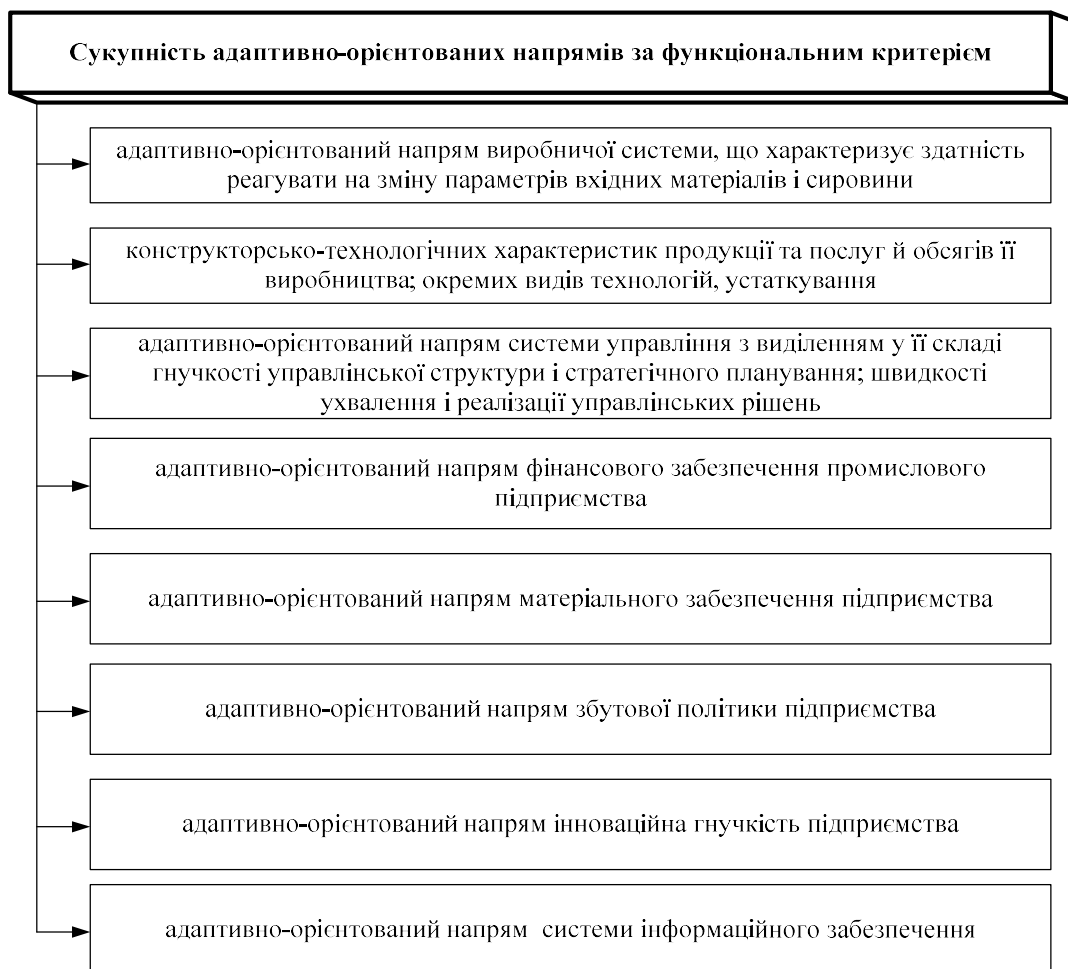
Джерело: авторське групування.

Відповідно, адаптивно-орієнтовані вектори щодо удосконалення діяльності промислових підприємств повинні бути направлені на використання креативних технологій та ефективної організації виробництва, оновлення асортименту продукції та послуг, пошук нових джерел інвестуванні тощо. Практика показує, що використання інноваційних методів для виокремлення адаптивно-орієнтованих векторів значно впливають на розвиток промислових підприємств та формують стабілізуючий вплив на їх діяльність.

Отже, дослідження формування та використання методів, які виокремлюють адаптивно-орієнтовані вектори, дозволяє враховувати нові особливості ведення господарської діяльності промислових підприємств, що надає можливість зрозуміти закономірності ринкової трансформації та сформулювати рекомендації щодо корегування їх внутрішньої політики.

Актуальність даного направлення підтверджується для різних соціально-економічних систем тим, що необхідно формувати захисні сили промисловим підприємствам з метою протистояння невизначеним факторам впливу зовнішнього та внутрішнього середовища, а також бути здатним вчасно виявляти і контролювати поточну ситуацію та мати резерви, які зможуть забезпечити стабілізацію стану на ринку і підвищувати рівень конкурентоспроможності.

Сукупність адаптивно-орієнтованих напрямів за функціональним критерієм можна класифікувати за наступними векторами розвитку промислових підприємств, що наведено на рис. 1.

Джерело: авторське групування.

Рис. 1. Сукупність адаптивно-орієнтованих напрямів за функціональним критерієм

Адаптивно-орієнтовані напрями за функціональним критерієм направлені на формування стратегічних і тактичних планів розвитку промислових підприємств щодо їх адаптації в умовах ринкової трансформації та направлені на протистояння руйнівному наслідку криз.

Адаптивно-орієнтовані напрями за функціональним критерієм повинні формувати систему управління промисловими підприємствами, а саме: формувати сукупність взаємодіючих елементів, які мають інноваційні властивості, які відсутні в діючих елементах.

Більш детально розглянемо сутність поняття «система» (рис. 2).

Джерело: авторське групування.

Рис. 2. Аналіз сутності поняття «система»

Аналіз сутності поняття «управління» які були запропоновані вченими-економістами та надане авторське визначення цього поняття наведено у табл. 2.

Таблиця 2

Визначення сутності поняття «управління»

Автор	Сутність поняття
Б.М. Андрушків та О.Є. Кузьмін [2]	це цілеспрямована дія на об'єкт з метою змінити його стан або поведінку в зв'язку із зміною обставин
Вікіпедія [20]	цілеспрямований програмований чи довільний вплив на об'єкти задля досягнення кінцевої мети за допомогою процесорів, явищ, процесів, коли є з ними взаємодія в режимі детермінованої чи довільної програми / регламенту

Закінчення табл. 2

Автор	Сутність поняття
П.Ф. Друкер [7]	особливий вид діяльності, що перетворює неорганізований натовп в ефективну, цілеспрямовану і продуктивну групу
М. Мескон, М. Альберт та Ф. Хедоурі [11]	це процес планування, організації, мотивації і контролю, необхідний для того, щоб сформулювати і досягти цілей організації
А.І. Радченко [9]	вид діяльності, за допомогою якого суб'єкт управління впливає на об'єкт, яким управляє
Словопедія [21]	це процес цілеспрямованого впливу керуючої підсистеми або органу управління на керовану підсистему або об'єкт управління з метою забезпечення його ефективного функціонування та розвитку
Філософський словник [22]	елемент, функція високоорганізованих, систем різної природи (біологічних, соціальних, технічних), що забезпечує збереження їх певної структури, підтримку діяльності, реалізацію їх програм і мети
В.Т. Шатун [13]	це осмислений вплив людини на процеси, об'єкти, а також на людей для надання необхідної спрямованості їхній діяльності й одержання бажаного результату
Авторське визначення	<i>процес удосконалення цілеспрямованої дії на об'єкти та їх діяльність за рахунок планування, прогнозування, організації, мотивації та контролю для ефективного функціонування і досягнення тактичних та стратегічних цілей</i>

Джерело: авторське групування.

На основі проведення досліджень наукових поглядів проведено аналіз сутності поняття «система управління» які були запропоновані вченими-економістами та надане авторське визначення цього поняття наведений у табл. 3.

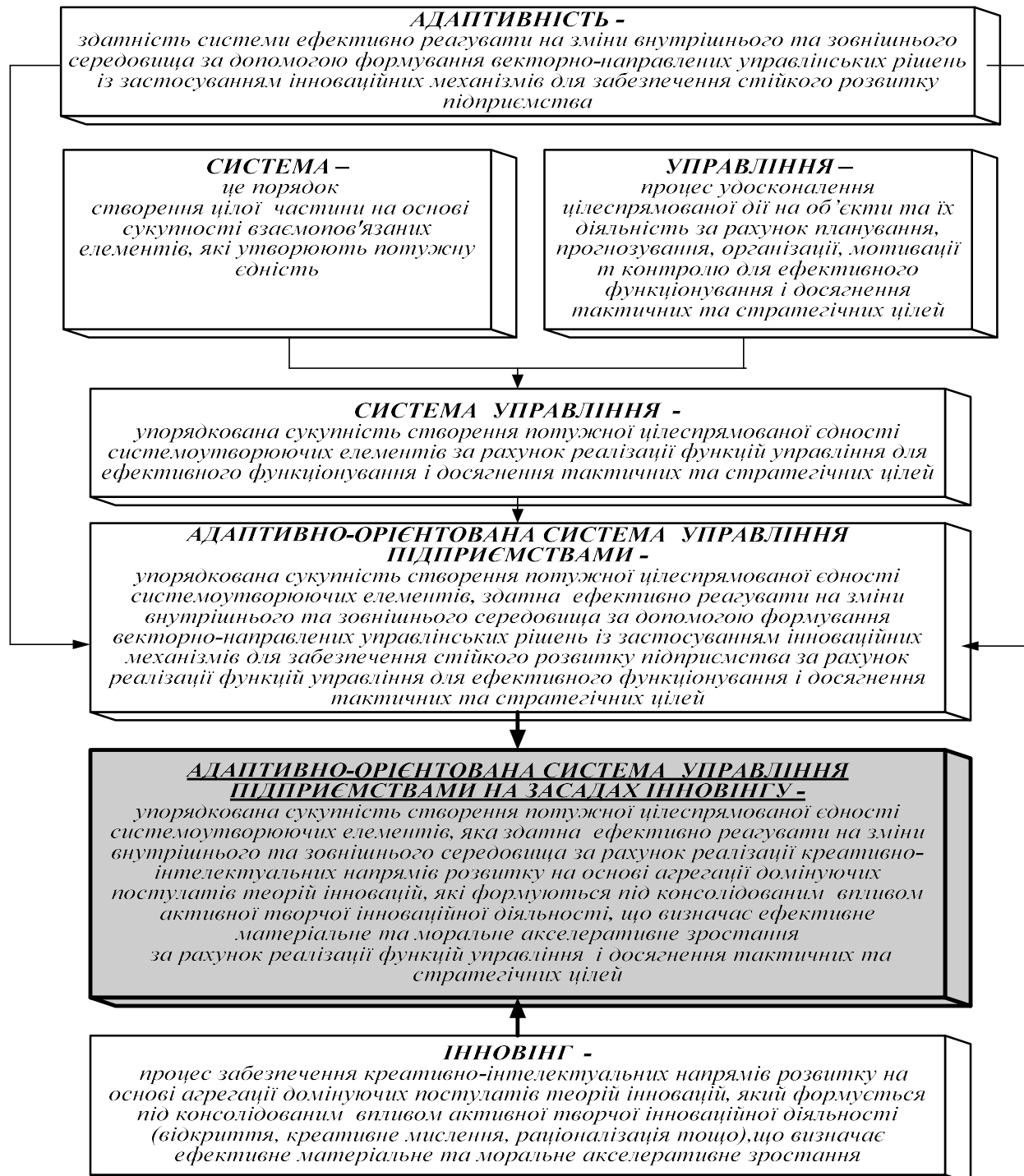
Таблиця 3

Аналіз сутності поняття «система управління»

Автор	Сутність поняття
В.В. Глущенко, В.І. Глущенко [6]	системою управління можна називати конкретний апаратний, нормативний, функціональний варіант реалізації технології, що дозволяє вирішувати конкретну проблему управління
Г.В. Воронцова [5]	це спосіб взаємодії між суб'єктом і об'єктом управління, спосіб побудови взаємозв'язку між рівнями управління і функціональними галузями, що забезпечує оптимальне за даних умов досягнення цілей організації.
Бібліотека економіста [19]	це упорядкована сукупність взаємозв'язаних елементів, які відрізняються функціональними цілями, діють автономно, але спрямовані на досягнення загальної мети.
Вікіпедія [20]	систематизований набір засобів впливу на підконтрольний об'єкт для досягнення цим об'єктом певної мети. Об'єктом системи керування можуть бути як технічні об'єкти так і люди. Об'єкт системи керування може складатися з інших об'єктів, які можуть мати постійну структуру взаємозв'язків.
Авторське визначення	<i>упорядкована сукупність створення потужної цілеспрямованої єдності системоутворюючих елементів за рахунок реалізації функцій управління для ефективного функціонування і досягнення тактичних та стратегічних цілей</i>

Джерело: авторське групування.

Структурно-декомпозиційний аналіз сутності поняття «адаптивно-орієнтована система управління підприємствами на засадах інновінгу» наведено на рис. 3.

Джерело: авторське групування.

Рис. 3. Структурно-декомпозиційний аналіз сутності поняття «адаптивно-орієнтована система управління підприємствами на засадах інновінгу»

Пріоритетним напрямом еволюції сучасної економічної науки, є активне посилення парадигм і підходів, орієнтованих на використання елементів інновінгу при формуванні управлінських технологій. Відповідно, основним елементом наукових досліджень

управлінської проблематики є феномен інновінгу, який є основою наукової концепції, що дозволяє проектувати і реалізовувати реформаторські проекти в розвитку промислових підприємств.

У зв'язку з цим актуалізується проблема пошуку ефективних схем, моделей та інструментів адаптивно-орієнтованої системи управління підприємствами на засадах інновінгу, направленими на реформування виробничо-економічних систем, обґрунтування економічного механізму адаптації промислових підприємств до системної трансформації і ринкової модернізації сучасної економіки.

Висновок. Теоретичне значення дослідження полягає в проведенні структурно-декомпозиційного аналізу сутності поняття «адаптивно-орієнтована система управління підприємствами на засадах інновінгу», що є складовою теоретико-методичного базису та є основою розробки методичного інструментарію оцінки доцільності та ефективності управління трансформаціями підприємств як складних виробничо-економічних систем. Теоретичні положення, що стосуються адаптивно-орієнтованої системи управління підприємствами на засадах інновінгу, потребують визначення цілей їх проведення, функцій і результатів, розробки та адаптації методичних підходів до їх здійснення та мають істотне теоретично-прикладне значення для поглиблення і систематизації досліджень і є підґрунтям до прикладних розробок у теорії управління економічними системами.

References

Література

1. Akoff, R.F., Magidson, G.Dzh., Eddison, G.Dzh. (2007). *Idealizirovannoe proektirovaniia: kak predotvratit zavtrashnii krizis segodnia. Sozdanie budushchego organizatscii* [Idealized Design: How to Avert Tomorrow's Crisis Today. Building the future of the organization]. Translation from English. Dnepropetrovsk: Balans Biznes Buks, 2007. 320 p. [in Russian].
1. Акофф Р. Ф., Магидсон Дж., Эддисон Г. Дж. *Идеализированное проектирование: как предотвратить завтрашний кризис сегодня. Создание будущего организации*. Пер. с англ. Днепропетровск: Баланс Бизнес Букс, 2007. 320 с.
2. Andrushkiv, B.M., Kuzmin, O.Ie. (1995). *Osnovy menedzhmentu* [Fundamentals of management]. Lviv: Svit. 296 p. [in Ukrainian].
2. Андрушків Б. М., Кузьмін О. Є. *Основи менеджменту*. Львів: Світ, 1995. 296 с.
3. Bohoiavlenskyi, O.V., Mestoian, A.N. (2018). *Adaptyvne upravlinnia pidpriemstvom – zaporuka staloho rozvytku* [Adaptive enterprise management is the key to sustainable development]. *Infrastruktura rynku – Market infrastructure*, Vol. 19, P. 118–121 [in Ukrainian].
3. Богоявленський О. В., Местоян А. Н. *Адаптивне управління підприємством – запорука сталого розвитку*. *Інфраструктура ринку*. 2018. Вип. 19. С. 118–121.
4. Bolshoi iuridicheskii slovar [Large legal dictionary]. Ed. A.Ia. Sukharev. 3rd ed., supplem. and rev. Moscow: INFRA-M. 858 p. [in Russian].
4. Большой юридический словарь. Под ред. А. Я. Сухарева. 3-е изд., доп. и перераб. М.: ИНФРА-М, 2007. 858 с.
5. Vorontcova, G.V. (2010). *Osnovnye napravleniia adaptatsii sistemy upravleniia predpriatiem v konkurentnoi srede* [The main directions of adaptation of the enterprise management system in a competitive environment]. Retrieved from: http://science.ncstu.ru/articles/econom/2010_10/34.pdf/file_download [in Russian].
5. Воронцова Г. В. *Основные направления адаптации системы управления предприятием в конкурентной среде*. URL: http://science.ncstu.ru/articles/econom/2010_10/34.pdf/file_download.
6. Glushchenko, V.V., Glushchenko, V.I. (2004). *Issledovanie sistem upravleniia: uchebnoe posobie* [Research of control systems: textbook]. 2nd ed., rev. and add. Zheleznodorozhnyi: OOO NPTс "Krylia". 416 p. [in Russian].
6. Глущенко В. В., Глущенко В. И. *Исследование систем управления: учебное пособие*. 2-е изд., перераб. и доп. Железнодорожный: ООО НПЦ

- Russian].
7. Druker, P.F. (1992). Innovatcii i predprinimatelstvo [Innovation and Entrepreneurship]. St. Petersburg: Buk Chamber Interneshnl. 160 p. [in Russian].
8. Diakiv, R. (eds.) (2000). Entsyklopediia biznesmena, ekonomista, menedzhera [Encyclopedia of businessman, economist, manager]. Kyiv: International Economic Foundation. 703 p. [in Ukrainian].
9. Maksimovich, A.P. (2004). Programmy povysheniia adaptivnosti ekonomicheskoi struktury munitcypalnogo obrazovaniia [Programs for increasing the adaptability of the economic structure of the municipality]. *Tezisy dokladov nauchno-prakticheskoi konferentsii "Dni nauki – 2004" – Abstracts of the scientific-practical conference "Days of Science – 2004"*: In 2 volumes. Ozersk, 2004. Vol. 2, P. 46–47 [in Russian].
10. Maksimchuk, I.V. (2006). Upravlenie riskami, kak faktor povysheniia investitsionnoi adaptivnosti stroitel'nogo kompleksa: avtoref. dis. ... kand. ekon. nauk: spets. 08.00.05 – Ekonomika i upravlenie narodnym khoziaistvom [Risk management as a factor in increasing the investment adaptability of the construction complex: author. dis. ... Cand. econom. Sciences: spec. 08.00.05 – Economics and management of the national economy]. St. Petersburg. 18 p. [in Russian].
11. Meskon, M., Albert, M., Khedouri, F. (1994). Osnovy menedzhmenta [Management Basics]. Moscow: Delo. 680 p. [in Russian].
12. Radchenko, A.I. (1997). Osnovy gosudarstvennogo i munitcypalnogo upravleniia: sistemnii podkhod [Fundamentals of State and Municipal Administration: a Systems Approach]. Rostov na-Donu: Rostizdat. 402 p. [in Russian].
13. Shatun, V.T. (2006). Osnovy menedzhmentu: navchalnyi posibnyk [Fundamentals of Management: Navchalny Posibnik]. Mykolaiv: MDHU im. Petra Mohyly. 376 p. [in Ukrainian].
14. Sovremennyi ekonomicheskii slovar [Modern Economic Dictionary]. Retrieved from: <http://www.ebk.net.ua/Book/Ses/u/0612.htm> [in Russian].
15. Khanaliev, G.I. (2005). Adaptatsionnyi protsess avtotransportnykh predpriatii [Adaptation process of trucking companies]. Dep. VINITI RAN, № 1122-V. Stavropol. P. 115–121 [in Russian].
16. Chuiko, K.S. (2007). Formirovanie adaptivnosti firmy v usloviakh uskoreniia rynochnykh izmenenii: avtoref. dis. ... kand. ekon. nauk: spets. 08.00.01 – Ekonomicheskaiia teoriia [Formation of the firm's adaptability in the context of "Krylyia", 2004. 416 s.
7. Друкер П. Ф. Инновации и предпринимательство. СПб.: Бук Чембер Интернэшнл, 1992. 160 с.
8. Енциклопедія бізнесмена, економіста, менеджера / За ред. Р. Дяківа. К.: Міжнародна економічна фундація, 2000. 703 с.
9. Максимович А. П. Программы повышения адаптивности экономической структуры муниципального образования. *Тезисы докладов научно-практической конференции "Дни науки – 2004"*: в 2-х т. Озерск, 2004. Т. 2. С. 46–47.
10. Максимчук И. В. Управление рисками, как фактор повышения инвестиционной адаптивности строительного комплекса: автореф. дис. ... канд. экон. наук: спец. 08.00.05 – Экономика и управление народным хозяйством. СПб., 2006. 18 с.
11. Мескон М., Альберт М., Хедоури Ф. Основы менеджмента. Москва: Дело, 1994. 680 с.
12. Радченко А. И. Основы государственного и муниципального управления: системный подход. Ростов на-Дону: Ростиздат, 1997. 402 с.
13. Шатун В. Т. Основы менеджменту: навчальний посібник. Миколаїв: МДГУ ім. Петра Могили, 2006. 376 с.
14. Современный экономический словарь. URL: <http://www.ebk.net.ua/Book/Ses/u/0612.htm>.
15. Ханалиев Г. И. Адаптационный процесс автотранспортных предприятий. Деп. ВИНТИ РАН, № 1122-В. Ставрополь, 2005. С. 115–121.
16. Чуйко К. С. Формирование адаптивности фирмы в условиях ускорения рыночных изменений: автореф. дис. ... канд. экон. наук:

- accelerating market changes: abstract of the dissertation of the candidate of economic sciences: spec. 08.00.01 – Economic theory]. Moscow. 25 p. [in Russian].
17. Iachmeneva, V.M. (2008). Poniatie "adaptatciia" i "adaptivnost": skhodstvo i razlichie [The concept of "adaptation" and "adaptability": similarities and differences]. *Nauchnyi vestnik Poltavskogo universiteta potrebitelskoi kooperacii Ukrainy – Scientific Bulletin of Poltava University of Consumer Cooperatives of Ukraine*. No. 1 (26), P. 97–103 [in Russian].
18. Slovnyk ukraïnskoi movy. Akademichnyi tлумachnyi slovnyk (1970–1980) [Dictionary of the Ukrainian language. Academic Explanatory Dictionary (1970–1980)]. Retrieved from: <http://sum.in.ua/> [in Ukrainian].
19. Biblioteka ekonomista [Economist's library]. Retrieved from: <https://library.if.ua> [in Ukrainian].
20. Vikipedii [Wikipedia]. Retrieved from: <https://uk.wikipedia.org/wiki/> [in Ukrainian].
21. Slovopediia [Slovopedia]. Retrieved from: <http://slovopedia.org.ua/> [in Ukrainian].
22. Chtyvo: elektronna biblioteka [Reading: electronic library]. Retrieved from: <https://chtyvo.org.ua/> [in Ukrainian].
- спец. 08.00.01 – Экономическая теория. М., 2007. 25 с.
17. Ячменева В. М. Понятіе «адаптація» и «адаптивність»: сходство и различие. *Научный вестник Полтавского университета потребительской кооперации Украины*. 2008. № 1 (26). С. 97–103.
18. Словник української мови. Академічний тлумачний словник (1970–1980). URL: <http://sum.in.ua/>
19. Бібліотека економіста. URL: <https://library.if.ua>.
20. Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
21. Словопедія. URL: <http://slovopedia.org.ua/>
22. Читиво: електронна бібліотека. URL: <https://chtyvo.org.ua/>